

بسمه تعالی
احکام شرعی انتخابات

✓ شرکت در انتخابات از نظر مراجع

آیه الله العظمی امام خمینی (ره):

همه ما؛ زن و مرد؛ هر مکلف؛ همان طور که باید نماز بخواند؛ همان طور باید سرنوشت خودش را تعیین کند. چه بسا که در برخی مقاطع حضور نیافتن در انتخابات یا مسامحه در آن، گناهی باشد که در رأس گناهان کبیره است، پس علاج واقعه را قبل از وقوع باید کرد و الا کار از دست همه خارج خواهد شد. این وظیفه ای است شرعی و ملی و انسانی، که همه باید به آن عمل کنیم و همه ما باید در انتخابات شرکت کنیم^۱.

آیه الله العظمی امام خامنه ای (مدظله):

شرکت در انتخابات جمهوری اسلامی ایران واجب عینی است... و اگر رأی سفید دادن موجب تضعیف نظام اسلامی باشد، حرام است. حضور در عرصه های ملی، مذهبی و اسلامی بر همگان یک فریضه و واجب الهی است^۲.

آیه الله العظمی سبحانی (مدظله):

امیدوارم مردم ایران... در انتخابات شرکت و بدون توجه به هیاهوها، دقت کنند و افراد واجد شرایط و کسانی را که به هیچ شکل از اسلام و قانون تجاوز نمی کنند، برگزینند^۳.

آیه الله العظمی نوری همدانی (مدظله):

مشارکت در انتخابات همانند نماز و روزه واجب است چون مربوط به عظمت نظام اسلامی است. با توجه به اوضاع روز در تمام عرصه های اجتماع اسلامی حضور یافتن علامت رشد سیاسی است که امروز لازم است^۴.

آیه الله العظمی جوادی آملی (مدظله):

همه مردم باید در انتخابات شرکت کنند و افرادی را به مجلس خبرگان رهبری و مجلس شورای اسلامی بفرستند که از هر لحاظ پاک باشند و بتوانند پرچم این انقلاب را به دست صاحب اصلی اش برسانند^۵.

۱. از سایت رسمی احکام جامع.

۲. همان

۳. همان

۴. همان

۵. همان

آیه الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله):

شرکت در انتخابات شرعاً و اخلاقاً لازم است... شرکت مردم در انتخابات میزان علاقه مندی آنها را به نظام و کشور نشان خواهد داد. ترک شرکت در انتخابات، بدون عذر شرعی جایز نیست^۶.

آیه الله العظمی علوی گرگانی (مدظله):

همانطور که رأی دادن، وظیفه ملی و دینی است، انتخاب افراد مومن و متقی و دلسوز برای اسلام و کشور وظیفه ای بس بزرگتر است^۷.

آیه الله العظمی سیستانی (مدظله):

شرکت در انتخابات واجب شرعی و عدم شرکت در آن امری نابخشودنی است. اگر کسی نتواند نماز بخواند یا روزه بگیرد میتواند قضای آن را ادا کند اما شرکت نکردن در انتخابات امری است که قضای آن ادا نمی شود^۸.

آیه الله العظمی صافی (مدظله):

باید برای حفظ دین و انقلاب در انتخابات شرکت و بدین وسیله هر چه بیشتر به ساحت دین و حجت بن الحسن (عج) خدمت کرد. همه صحنه هایی که مردم حضور دارند، برای آن است که می خواهند دین را نگه دارند و در برابر دشمنان اسلام صف آرایی کنند و اجتماعاتی با این شکوه و عظمت، با انگیزه ای جز حفظ دین فراهم نمی شود^۹.

آیت الله العظمی "شیرازی زنجانی":

(در جواب استفتائی که از حکم شرکت در انتخابات از معظم له سوال شده بود فرمودند):

موارد مختلف است. در جایی که حیات مذهب حق متوقف بر شرکت باشد یا عدم شرکت موجب مفساد عظیم تر در مجتمع گردد شرکت کردن لازم است^{۱۰}.

آیت الله العظمی "وحید خراسانی":

۶. همان

۷. همان

۸. همان

۹. همان

۱۰. همان

به طور کلی، تضعیف نظام جمهوری اسلامی ایران حرام است (و هرکاری که انجام آن باعث تضعیف نظام شود، لازم است ترک شود و هر کاری که ترک آن باعث تضعیف نظام شود، لازم است انجام داده شود)^{۱۱}.

آیه الله العظمی فاضل لنکرانی (ره) به نقل از فرزند بزرگوارش آیه الله زاده حاج آقا جواد:

شرکت در انتخابات یک واجب شرعی، و گامی بزرگ در راه خدمت به اسلام و یک عبادت بزرگ است.

در پاسخ به سوالی مبنی بر این که اگر شوهری همسر خود را از شرکت در انتخابات و خروج از منزل برای این کار منع کند، آیا زن می تواند بدون اذن او از منزل خارج شده و در انتخابات شرکت کند؟ می فرمایند: در واجب عینی، اذن شوهر به هیچ وجه دخالت ندارد^{۱۲}.

آیه الله العظمی بهجت (ره) به نقل از فرزند بزرگوارش آیه الله زاده حاج آقا علی:

شرکت نکردن در انتخابات حرام است - کسانی که در انتخاب متحیرند، ببینند کدامیک، با ولایت علی (علیه السلام) موافق با موافق تر است^{۱۳}.

✓ استفتائاتی از مقام معظم رهبری در مورد انتخابات

۱. آیا شرکت در انتخابات جمهوری اسلامی ایران شرعاً واجب و عدم شرکت حرام است؟

پاسخ: شرکت در انتخابات نظام جمهوری اسلامی برای افراد واجد شرایط، یک وظیفه شرعی، اسلامی و الهی است.

۲. آیا شرکت در انتخابات جمهوری اسلامی ایران واجب عینی است یا کفایی؟ پاسخ: واجب عینی است.

۳. با توجه به نزدیکی زمان انتخابات آیا دعوت بسیج از کاندیداها برای تبیین مواضع خود در مسجد اشکال دارد؟

پاسخ: باید بر طبق قوانین و مقررات نظام اسلامی عمل شود.

۱۱. همان

۱۲. همان

۱۳. از سایت رسمی احکام جامع.

۴. شخصی توانایی انجام مسئولیت را در خود می‌بیند، آیا خود را در معرض مسئولیت قرار دادن و ثبت‌نام در انتخابات بر او واجب است؟
پاسخ: بر کسانی که حقیقتاً خود را دارای شرایط برای خدمتگزاری به نظام اسلامی می‌دانند، واجب کفایی است.

۵. عمل به تکلیف مقدم است یا رسیدن به نتیجه؟ چگونه می‌توان هم به تکلیف عمل کرد و هم به دنبال نتیجه‌ی مطلوب بود؟
پاسخ: تکلیف‌گرایی منافاتی با دنبال نتیجه‌ی قانونی و شرعی بودن ندارد هر چند در انجام تکلیف، تحقق نتیجه نیز مورد توجه است.

۶. در ایام انتخابات جهت شناخت کاندیدای مناسب، می‌بایست نواقص و عیوب و امتیازات آن‌ها را در گذشته و حال تفحص کرد تا فرد لایق را پیدا نمود؛ آیا صحبت کردن پشت سر کاندیداها برای انتخاب فرد اصلح، جایز است؟ ملاک چیست؟
پاسخ: در امور مربوط به انتخابات در حد مشاوره، اشکال ندارد.

۷. وظیفه‌ی روحانیون و خواص در قبال شناساندن فرد اصلح چیست؟ آیا از لحاظ شرعی تکلیفی بر عهده‌ی آن‌ها می‌باشد؟
پاسخ: همگان به‌ویژه خواص و علما وظیفه دارند با حداکثر دقت افراد اصلح را با حجت شرعی شناسایی کرده و به مردم معرفی کنند و مردم را در انتخاب درست یاری دهند. عدم دخالت خطرناک است؛ دخالت بدون بصیرت و حجت هم خطرناک است.

۸. به نظر معظم‌له معیارهای نامزد اصلح چه مواردی است؟
پاسخ: با وجود شرایط قانونی، اهم معیارهای اصلح به شرح زیر است:
- تدین

- تعهد و خوش‌نامی
- وفاداری به انقلاب و ایستادگی در راه آن
- عزم و اراده و نفوذناپذیری در مقابل دشمن و افراد ناصالح
- دارای برنامه و کفایت لازم
- مرعوب نشدن در مقابل دشمنان
- ساده‌زیستی و دوری خود و بستگان از اشرافی‌گری
- مردمی و آشنا به درد مردم، خدمتگزاری

- اعتقاد واقعی به راه امام راحل (ره)

- تقید به مسائل اخلاقی، نظیر: پرهیز از معامله‌گری، رشوه و توصیه‌پذیری، توجه به منافع طبقات برخوردار جامعه

- تثبیت مواضع عزت‌آفرین، صحیح، عاقلانه و حکیمانه‌ی انقلاب و نظام
- پرهیز از اسراف یا هزینه از بیت‌المال یا اموال شبهه‌ناک در تبلیغات و غیر آن
- پرهیز از طرح اموری که در اختیار آن‌ها نیست
- شناخت اولویت‌ها و فوریت‌های نظام و مردم و پرداختن به آن‌ها

۹. اگر اصلح را شناسیم وظیفه چیست؟ از طرفی اگر تحقیق کنیم و به شخص اصلح نرسیم می‌توانیم در انتخابات شرکت نکنیم؟

پاسخ: در تشخیص فرد اصلح می‌توانید از کسانی که به لحاظ دین تعهد و بصیرت مورد اعتمادند، کمک بگیرید و در هر صورت شرکت در انتخابات نظام جمهوری اسلامی برای افراد واجد شرایط، یک وظیفه‌ی شرعی است.

۱۰. حکم رأی دادن سفید و بی‌نام چیست؟ در صورت عدم شناخت و تحقیق، یا تحقیق کافی و عدم وصول به نتیجه و تحیر در انتخاب اصلح چگونه؟
پاسخ: در هر صورت اگر رأی سفید دادن موجب تضعیف نظام اسلامی باشد، حرام است.

۱۱. در دوره‌های اخیر که رأی دادن به یک لیست خاص که از طرف احزاب و گروه‌های سیاسی داده می‌شود و توسط افراد مشهور و غیر متخصص تشویق و تبلیغ می‌شود، آیا رأی دادن به این لیست‌ها بدون تحقیق در مورد افراد آن جایز است؟ و اگر این لیست یا برخی از افراد آن در انتخابات رأی آورند و صلاحیت منصب را نداشته باشند، ما در پیشگاه خدای متعال مسئول خواهیم بود؟

پاسخ: به فهرست و افرادی رأی دهید که معرفی‌کنندگان آن‌ها افرادی متعهد، مؤمن، بصیر و انقلابی و قابل اعتماد باشند مگر آنکه حجت شرعی برخلاف داشته باشید.

۱۲. خرید و فروش آراء در انتخابات چه حکمی دارد؟
پاسخ: جایز نیست.

۱۳. آیا استفاده از بیت‌المال جهت تبلیغات انتخابات اشکال دارد؟

پاسخ: استفاده از اموال بیت‌المال بدون مجوز شرعی و قانونی جایز نیست و موجب ضمان است.

۱۴. آیا پذیرش رأی مردم و التزام به آن برای نامزدهایی که در انتخابات حائز اکثریت آرا نشدند لازم است؟ آیا بر سایر نامزدها جایز است که دست به انتقاد و اعتراض در حیطه‌ی قانونی یا غیر قانونی بزنند؟
پاسخ: رعایت قانون و تمکین در برابر آن بر همگان لازم است. اصل اعتراض از راه قانونی و با مراعات مقررات و ضوابط ایرادی ندارد.

۱۵. در صورتی که به شخصی رأی داده شود و بعداً ایشان آن‌طور که باید به احکام اسلامی عمل نکند و موجب نارضایتی گردد، آیا فرد رأی‌دهنده در محضر خداوند متعال مسئول خواهد بود یا خیر؟
پاسخ: اگر بر طبق موازین شرعی عمل کرده است، مسئول نخواهد بود.

۱۶. حکم شرکت یا عدم شرکت در انتخابات سایر کشورها چیست؟ آیا در این حکم فرقی بین کشور اسلامی و غیر اسلامی و انتخابات رسمی کشوری و انتخابات غیر رسمی کوچک وجود دارد یا خیر؟ اگر فرق دارد، حکم هر کدام چیست؟

پاسخ: به‌طور کلی شرکت در انتخاباتی که موجب جلوگیری از فساد و یا فساد بیشتر شده و یا شرکت نکردن موجب تضعیف اسلام و مسلمین شود، واجب است.

۱۷. آیا تخریب نامزدها جهت رأی آوردن فردی که به نظر هواداران اصلح است، جایز است؟

پاسخ: بیان ضوابط و شرایط و نقد برای روشن شدن اذهان مانعی ندارد ولی باید از هتک حرمت و تهمت و توهین اجتناب کرد^{۱۴}.

✓ سوالاتی در مورد انتخابات و نظر آیه الله مکارم شیرازی

۱ - اگر فردی نتواند به کسی برای رأی دادن اعتماد کند

سؤال: آیا شرکت نکردن در انتخابات از نظر دینی اشکال دارد و اگر اینگونه است سفید انداختن رأی چگونه؟

جواب: شرکت نکردن در انتخابات جایز نیست و اگر به شخص خاصی اعتماد نکردید می توانید رأی سفید بدهید.

۲- مبنای فقهی وجوب شرکت در انتخابات

سؤال: مبنای فقهی اینکه گفته اید رأی دادن وظیفه شرعی است، چیست؟
جواب: در جواب باید گفت آیا حفظ جان، مال، ناموس، دین و کشور واجب است؟ این از مسلمات است و باید اینها را حفظ کنیم و مقدمه واجب نیز واجب است.

۳- هزینه کردن خمس در مسایل سیاسی و انتخاباتی

سؤال: آیا این اجازه را داریم که خمس مال خود را در جهت منافع جریانات سیاسی خرج کنیم و در اختیار آنان بگذاریم؟

جواب: هزینه کردن خمس در مسایل سیاسی امثال تبلیغات انتخاباتی جایز نیست و این پول باید در اختیار مجتهد قرار گیرد تا صرفاً صرف مسایل دینی، فرهنگی، حوزه های علمیه و مساجد شود. و ساختن مسجد با صرف پول خمس نیز تنها در مناطق محروم که بانی ساخت مسجد وجود ندارد، جایز است.

۴- رأی دادن به دیگری با وجود اصلح برای دفع افسد

سؤال: اگر فرد اصلح در انتخابات احتمال رأی آوردنش کم باشد آیا می توان برای دفع فرد بدتر، به فرد بد رأی داد؟ آیا حجت شرعی خواهیم داشت در نزد خدا؟ (البته منظور از فرد بد، فردیست که اصلح نیست و شانس رقابت با فرد بدتر را دارد)

جواب: در صورتی که بدتر بسیار خطرناک باشد و بد این خطرات را ندارد و رأی نیاوردن اصلح تقریباً مورد اطمینان باشد آنچه نوشته اید مانعی ندارد.

۵- استفاده از وجوهات شرعیه جهت تامین هزینه تبلیغات انتخاباتی

سؤال: در برخی از سایت های اینترنتی نقل شده است که بعضی از آقایان جهت تامین هزینه تبلیغات انتخاباتی از وجوهات شرعیه استفاده می کنند لذا از آن مقام محترم استدعا دارد که نظر مبارک خویش را در این ارتباط اعلام فرمایید که آیا استفاده از وجوهات شرعیه جهت تامین هزینه های انتخاباتی جایز است یا خیر؟

جواب: این کار مطلقاً جایز نیست.

۶- حمایت معظم له از منتخب مردم

سؤال: آیا دیدار شما با برخی از کاندیداها و نامزدهای انتخاباتی (اعم از شوراها یا مجلس و غیر آن) نشان دهنده حمایت شما از آنهاست؟

جواب: ما بارها اعلام کرده ایم از منتخب مردم حمایت می کنیم ولی در مورد هیچ فرد خاصی نظر نداریم.

۷- پرده برداری از اشتباهات و فساد مالی و اخلاقی و فکری یک کاندیدا
سؤال: آیا می توان در ایام انتخابات پرده از مبنای غلط فکری، اشتباهات و فساد سیاسی، مالی و یا حتی اخلاقی یک کاندیدا برداشت تا مردم به او رأی ندهند؟
جواب: در صورتی که در مقام مشورت برای رأی دادن به آنها باشد اشکالی ندارد ولی باید صفات آنها را بیان کرد نه توهین و مذمت و تحقیر و یا خدای نکرده تهمت به آن زده شود.

۸- مسئولیت افراد در قبال خطاها و گناهانی که منتخبین آن ها انجام می دهند
سؤال: آیا این مبنای فقهی صحیح است که شرعاً خطاها و گناه هایی که رئیس جمهور منتخب اینجانب در آینده مرتکب خواهد شد و فسادهای مترتب بر آن به عهده ی من خواهد بود؟ آیا این مساله می تواند بهانه عدم شرکت در انتخابات باشد؟

جواب: اگر به قدر کافی درباره ی شخص منتخب تحقیق شود، مسئولیتی درباره ی اعمال آینده او نخواهید داشت.

۹- تخریب دیگران چه با نشر اکاذیب و توهین و چه بدون آن
سؤال: می خواستم بدانم حرکت تخریب گرایانه برای تبلیغ انتخابات نمایندگی مجلس بدون هیچ گونه توهین، افتراء، نشر اکاذیب و ... جایز است یا خیر؟
جواب: تخریب دیگری نه در انتخابات و نه در غیر آن نه با نشر اکاذیب و اهانت و نه بدون آن جایز نیست.

۱۰- استفاده از امور مالی و امتیازات مختلف برای خریدن آراء

سؤال: شنیده می شود برخی از کاندیداهای انتخاباتی مجلس شورای اسلامی جهت پیروزی در میدان انتخابات به طرق زیر اقدام به خرید آراء می نمایند: توزیع گوشی تلفن همراه و سیم کارت، پرداخت وجه نقد، توزیع غذای گرم، وعده امتیازات دولتی و غیر آن.

شایان ذکر است که این وضعیت به گونه ای است که به سمت انتخابات سرمایه داری پیش می رود، و در صورتی که این امر واقعیت داشته باشد، با مشکل مواجه خواهیم شد.

لذا از محضر مبارک حضرتعالی استدعا می شود به لحاظ روشن شدن عموم، فتوای مورد نظر را به صورت شفاف و روشن مرقوم فرمایند.

جواب: انتخابات اسلامی با انتخابات غربی مادی بسیار متفاوت است، استفاده از امور مالی و امتیازات مختلف برای خریدن آراء در انتخابات اسلامی مطلقاً جایز نیست و باید جداً از آن پرهیز کرد و کسانی که از این گونه طرق کسب آراء کنند، مشروعیت آنها زیر سؤال است، و رأی دهندگانی که با این امور به افرادی رأی می دهند که صلاحیت ندارند نیز از نظر شرعی مرتکب خلاف شرع شده اند. اصولاً توسل به این امور دلیل بر عدم صلاحیت است.

برادران و خواهران عزیز مراقب باشند سرنوشت نظام و کشورشان را با هیچ چیز مبادله نکنند و حتی در تبلیغات انتخاباتی خود از روش های غربی استفاده نکنند.

۱۱- مشارکت زنان در پست های سیاسی

سؤال: لطفاً نظرتان را راجع به مشارکت سیاسی زنان در کسب قدرت یعنی گرفتن پست های وزارت و ریاست جمهوری در جمهوری اسلامی ایران از نظر شرعی بیان کنید .

جواب: قانون اساسی ما که به امضای گروهی از مجتهدین رسیده و امام راحل نیز آن را امضا نموده منعی از آنها نکرده مگر در موارد بسیار محدود.

۱۲- کاندیدا شدن روحانیون برای نمایندگی

سؤال: نظر شما در مورد کاندیدا شدن روحانیونی که قدرت راه یافتن به مجالس قانونگذاری را دارند و توسط مردم انتخاب می شوند چیست؟ در صورتی که اگر این روحانیون شرکت نکنند اشخاصی غیر متعهد به این مجالس راه پیدا می کنند و احکام غیراسلامی را تصویب می کنند.

جواب: ظاهر این است که شرکت آن روحانیون و افراد متعهد دیگر با شرایطی که گفتید واجب است.

۱۳- عدم اعتماد به شخص خاص در انتخابات

سؤال: اگر تا زمان انتخابات هیچ شخص خاصی را برای رأی به او پیدا نکنیم تکلیف چیست؟ آیا با رأی سفید تکلیف از ما ساقط می گردد؟

جواب: در فرض سوال، رأی سفید بدهید.

۱۴- بیان نکات منفی کاندیداتورها در جمع

سؤال: انتقاد از کاندیداتورها و بیان نکات منفی آنها در جمع یا بین دو نفر چه حکمی دارد؟

جواب: در صورتی که در مقام مشورت برای رأی دادن به آنها باشد اشکال ندارد، ولی باید صفات آنها را بیان کرد نه توهین و مذمت و تحقیر و یا خدای نکرده تهمت به آنها زده شود.

۱۵ - استفاده از بیت المال در تبلیغات انتخابات

سؤال: حکم جنابعالی در مورد کسانی که در انتخابات در راستای شناساندن خود به مردم از امکانات بیت المال استفاده کرده اند، چیست؟
جواب: بیت المال مصارف خاصی دارد، که باید در آن مصرف گردد.

۱۶ - راه مناسب برای تحقیق در مورد کاندیداها

سؤال: انتخابات مجلس در پیش است. برای مثل منی که هیچ کس را نمی شناسد و راه و روش تحقیق هم بلد نیست چه راهی مناسب است تا انتخاب صحیح کند؟

جواب: شما می توانید از اشخاص آگاه و متدین و دلسوز کمک بگیرید و همچنین مطالعه سوابق ایشان می تواند به شما کمک کند.

۱۷ - تخریب کاندیدای ریاست جمهوری

سؤال: حکم شرعی تخریب کاندیدای ریاست جمهوری که مورد تایید شورای نگهبان قرار گرفته، چیست؟

جواب: این کار جایز نیست.

۱۸ - حق رای غیر مسلمانان

سؤال: در بعضی از کشورهای اسلامی قانون جدیدی وضع شده است که طبق آن، غیر مسلمانان در انتخابات می توانند دو بار رأی دهند یعنی آنها هم می توانند با مسلمانان رأی بدهند و هم با غیر مسلمانان. طبق فقه جعفری آیا می شود به غیر مسلمانان چنین حقی داد؟

جواب: نباید غیر مسلمانان امتیازی بر مسلمین داشته باشند، مگر این که ضرورتی در کار باشد.

۱۹ - شرکت نکردن در انتخابات بدون عذر شرعی

سؤال: آیا شرکت نکردن در انتخابت معصیت و گناه است؟

جواب: آری، ترک آن بدون عذر شرعی جایز نیست.

۲۰ - مسئولیت افراد در قبال خطاها و گناهانی که منتخبین آن ها انجام می دهند

سؤال: آیا این مبنای فقهی صحیح است که شرعاً خطاها و گناه هایی که رئیس جمهور منتخب اینجانب در آینده مرتکب خواهد شد و فسادهای مترتب بر آن

به عهده ی من خواهد بود؟ آیا این مساله می تواند بهانه عدم شرکت در انتخابات باشد؟

جواب: اگر به قدر کافی درباره ی شخص منتخب تحقیق شود، مسئولیتی درباره ی اعمال آینده او نخواهید داشت.

۲۱ - مسئولیت رأی دهندگان نسبت به اعمال رئیس جمهور

سؤال: آیا کسی که به هر رئیس جمهوری رأی داده الان در تمام اعمالش با او شریک است؟ (یعنی در ثواب و گناه او شریک می باشد؟)

جواب: اگر پس از تحقیق همه جانبه و مشورت با اهل اطلاع به فرد مومن و متعهد و اصلح رأی بدهید مسئولیتی در قبال اعمال بد او ندارید، ولی امر به معروف و نهی از منکر را فراموش نکنید.

۲۲ - عدم اعتماد به شخص خاص در انتخابات

سؤال: اگر تا زمان انتخابات هیچ شخص خاصی را برای رأی به او پیدا نکنیم تکلیف چیست؟ آیا با رأی سفید تکلیف از ما ساقط می گردد؟
جواب: در فرض سوال، رأی سفید بدهید.^{۱۵}

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

معاونت فرهنگی تبلیغی

اداره مطالعات سیاسی

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران